

УДК 373.2.091.33-027.22:811.161.2:792

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.345347>

Тетяна Пантюк, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0672-9663>
Ірина Паласевич, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0596-6835>

ТЕАТРАЛЬНО-МОВЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянуто театральну-мовленнєву діяльність дітей старшого дошкільного віку як інтегровану форму художньо-мовленнєвої активності, як синтез літературного, театрального, музичного, хореографічного та образотворчого мистецтва. Доведено, що така діяльність сприяє розвитку мовленнєвого самовираження, творчої ініціативи, асоціативного мислення, уяви та емоційно-чуттєвого досвіду дитини. Акцентовано увагу на значенні сценічного мовлення, його інтонаційного потенціалу, пластики, здатності до перетворення та використання вербальних і невербальних засобів художньої виразності.

Обґрунтовано педагогічні умови ефективної організації театралізовано-мовленнєвої діяльності, зокрема: пробудження пізнавального інтересу та стимулювання творчої активності дошкільнят шляхом добору емоційно насиченого літературного матеріалу і створення позитивного емоційного фону під час занять; залучення дітей до активної театралізованої діяльності з урахуванням рівня їхньої художньо-мовленнєвої компетентності; інтеграція різних видів дитячої творчості, яка забезпечує комплексний підхід до розвитку виконавських навичок та сприяє формуванню цілісного художнього образу; особиста зацікавленість педагога, його емоційна включеність, креативність і здатність мотивувати вихованців, що сприяє якісній взаємодії між ними і дорослим та формує атмосферу співтворчості й партнерства.

Підкреслено важливість активної співпраці з батьками в означеному процесі, необхідності залучати їх до створення костюмів, виготовлення атрибутів і оформлення розвивального театрального середовища у групі, до участі у спільних театралізованих виставах, святах, інсценізаціях, що суттєво розширює культурно-виховний простір дитини та формує у неї ціннісне ставлення до мистецтва.

Наголошено на виховному потенціалі дитячого театру як особливого мистецько-комунікативного простору, що сприяє гармонійному розвитку особистості дошкільника.

Ключові слова: художньо-мовленнєва, театральна-мовленнєва, музична діяльність; хореографія; сценографія; образотворче, літературне мистецтво; сценічне мовлення; педагогічні умови ефективної організації театралізовано-мовленнєвої діяльності; діти старшого дошкільного віку.

Лім. 12.

Tetiana Pantiuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Head of the General Pedagogy and Preschool Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0672-9663>
Iryna Palasevych, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
General Pedagogy and Preschool Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0596-6835>

THEATRICAL AND SPEECH ACTIVITY OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN

The article examines the theatrical and speech activity of senior preschool children as an integrated form of artistic and speech engagement, a synthesis of literary, theatrical, musical, choreographic, and visual arts. It is proven that such activity promotes the development of speech self-expression, creative initiative, associative thinking, imagination, and a child's emotional and sensory experience. Emphasis is placed on the significance of stage speech, its intonational potential, plasticity (body movement), the ability to transform, and the use of verbal and non-verbal means of artistic expression.

The pedagogical conditions for the effective organization of theatrical and speech activity have been substantiated, specifically: arousing cognitive interest and stimulating the creative activity of preschoolers by selecting emotionally rich literary material and creating a positive emotional background during lessons; involving children in active theatrical activity while taking into account their level of artistic and speech competence; integrating various types of children's creativity, which ensures a comprehensive approach to developing performance skills and contributes to the formation of a holistic artistic image; the educator's personal interest, emotional involvement, creativity, and ability to motivate the students, which promotes high-quality interaction between them and the adult and fosters an atmosphere of co-creation and partnership.

The importance of active cooperation with parents in this process is emphasized, along with the necessity of involving them in creating costumes, making props, setting up the developmental theatrical environment in the group, and participating in joint theatrical performances, celebrations, and dramatizations. This significantly expands the child's cultural and educational space and fosters in them a value-based attitude toward art.

The educational potential of children's theatre as a unique artistic and communicative space that promotes the harmonious development of a preschooler's personality is emphasized.

Keywords: artistic and speech activity; theatrical and speech activity; musical activity; choreography; set design (scenography); fine arts, literature; stage speech (stage language/elocution); pedagogical conditions for the effective organization of theatrical and speech activity; older preschoolers.

Постановка проблеми. В умовах сучасної модернізації системи дошкільної освіти пріоритетного значення набуває розвиток мовленнєвої, комунікативної та художньо-мовленнєвої компетентностей дітей як важливих складників їхнього особистісного становлення. Згідно з положеннями Базового компонента дошкільної освіти, дитина має не лише опанувати мовленнєві засоби спілкування як інструмент передачі думок і почуттів, а й навчитися використовувати їх у різних видах діяльності – для активної взаємодії з однолітками й дорослими, участі у творчих процесах, а також для самореалізації в ігровій, пізнавальній та художній сферах [2, 18–20].

У зазначеному контексті театральномовленнєва діяльність постає як ефективний засіб гармонійного мовленнєвого та емоційно-естетичного розвитку дошкільнят. Вона поєднує комплекс важливих завдань, зокрема: формування вмінь вести діалог і будувати зв'язні монологічні висловлювання; розвиток інтонаційної виразності мовлення; оволодіння невербальними засобами комунікації – мімікою, жестами, пластикою рухів; вироблення здатності створювати художній образ і передавати емоційні стани персонажів. Така діяльність, зі свого боку, забезпечує формування низки компетентностей: мовленнєвої (здатності чітко й логічно висловлювати власні думки); комунікативної (уміння взаємодіяти з однолітками та дорослими), а також художньо-мовленнєвої (здатності до естетичного осмислення художнього тексту та його виразного інтерпретування).

Зважаючи на природну потребу дитини у грі, емоційно насичених враженнях, прагненні до самовираження та творчості, саме театралізована діяльність забезпечує оптимальні умови для інтенсивного мовленнєвого розвитку, активного включення дитини до створення художньо-мовленнєвого простору – від добору літературного матеріалу до сценічного втілення театрального образу з використанням вербальних, музичних, пластичних і візуальних засобів виразності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що питання ефективної організації театральномовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку ґрунтовно висвітлені у дослідженнях Л. Алексєєнко-Лемовської [1], А. Артемової, А. Богуш [3], Т. Борщаговської, Н. Водолаги, Н. Гавриш [3], Н. Ка-

ньоси, І. Кардаш, О. Комаровської, І. Кондратець [6], Т. Котик [3], Л. Макаренко [4], О. Олійник [10], Н. Сиротич [12] та ін. Їхні наукові студії спрямовані на розробку теоретико-методичних засад і практичних підходів до організації театральномовленнєвої діяльності в закладах дошкільної освіти, на пошук ефективних педагогічних технологій, методів і прийомів розвитку мовленнєво-творчих проявів дітей засобами театрального мистецтва, а також на обґрунтування психолого-педагогічних умов активної, усвідомленої та емоційно насиченої участі дошкільнят у різноманітних театралізованих діях, які сприяють розкриттю творчого потенціалу дітей.

Як наголошують науковці Л. Алексєєнко-Лемовська [1], А. Богуш [3], В. Волкова, Н. Гавриш [3], Т. Котик [3], О. Мартиненко [8], Н. Сиротич [12], О. Туриніна, Т. Чесняк, театралізована діяльність у дошкільному віці має вікові специфічні особливості, зумовлені рівнем мовленнєвого розвитку дітей, характером їхньої ігрової активності, а також специфікою сприймання літературних і музичних творів. Зокрема, у старшому дошкільному віці театралізована діяльність набуває більших усвідомленості та цілеспрямованості. Діти здатні самостійно добирати художні образи, визначати засоби виразності, планувати сценічні дії відповідно до власного творчого задуму. Саме на цьому етапі у дошкільнят формується стійка мотивація до театралізованої діяльності, зростає впевненість у власних творчих можливостях, розвивається здатність до художньої інтерпретації тексту та з'являється потреба у самостійному пошуку виразальних засобів.

Відтак усвідомлення значущості окресленої проблеми спонукало до вибору теми пропонованої статті, **метою** якої є обґрунтування сутності та особливостей організації театральномовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку і визначення педагогічних умов, що забезпечують ефективність цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сутнісних характеристик театральномовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку дав підстави для висновку про те, що вона є одним із видів художньо-мовленнєвої діяльності, тому насамперед увиразнимо її значення.

Так, у дослідженні А. Богуш, Н. Гавриш і Т. Котик *театральномовленнєва діяльність* розглядається

ся у контексті художньо-мовленнєвої, охарактеризованої дослідницями як "...специфічний вид діяльності, пов'язаний зі сприйманням, розумінням і відтворенням дітьми змісту художніх творів у різних видах ігор (музичних, театралізованих, словесних, дидактичних, іграх-драматизаціях тощо) і театралізованих дійств", а також "...як продуктивно-естетична діяльність, упродовж якої використовуються різні жанри художнього слова" [3, 45].

Серед основних складових художньо-мовленнєвої діяльності дошкільнят науковцями виокремлено *когнітивно-мовленнєву, виразно-емоційну, поетично-емоційну, оцінювально-етичну, театральну-ігрову*. Так, перша з них увиразнює наявність у дітей знань про рекомендованих програмою письменників та їхні твори, а також умінь і здатності відтворювати зміст, уривки цих творів, упізнавати їх за ілюстраціями, декламувати вірші тощо. Виразно-емоційна компонента репрезентує сформованість умінь виразно й емоційно передавати зміст розучуваного твору, дотримуючись яскравих мовленнєво-виразжальних засобів; поетично-емоційна – полягає в умінні дітей здійснювати елементарний аналіз художнього тексту, виразно його "читати"; оцінювально-етична – у здатності аналізувати дії, вчинки й поведінку літературних героїв та висловлювати оцінно-етичні судження, власне ставлення до них. Театральну-ігрову складову засвідчує наявність у дошкільнят умінь та навичок самостійного розігрування змісту художніх творів у театралізованих іграх, іграх-драматизаціях, інсценівках, іграх за сюжетами творів [3, 75–76].

Зазначимо, що дослідники Л. Алексєєнко-Лемовська, Л. Артемова, А. Богуш, Н. Водолага, Н. Гавриш, Т. Котик, О. Олійник, Н. Сиротич та ін. театральну-мовленнєву діяльність, пов'язану з театральним мистецтвом та мовленнєвою діяльністю, називають *театральною, театралізованою, театральну-ігровою* та вважають її своєрідним рушієм активізації й удосконалення мовлення дітей [1], [3], [10], [12].

Театральну-мовленнєву діяльність дошкільнят репрезентується у перегляді театралізованих вистав, створенні різних театральних постановок, театральну-мовленнєвих ігор, етюдів, у спільній із вихователем розробці невеличких сценаріїв за самостійно складеними творами, їх постановці, а також участі дітей у підготовці усіх необхідних атрибутів, декорацій, театральної бутафорії. Очевидно, що така діяльність сприяє реалізації завдань мовленнєвого, естетичного, морального розвитку дітей, оскільки уможлиблює їх творче самовдосконалення, увиразнення естетичної здатності пізнавати, відчувати й оцінювати театральне мистецтво. У цьому контексті Т. Лісовська акцентує на важливості виховання у дітей естетичної спостережливості, вміння бачити прекрасне у творах мистецтва, адекватно оцінювати їх, естетично ставитися до життя [7, 131].

Відтак театральну-мовленнєву діяльність дошкільнят передбачає вміння сприймати і відтворювати художні образи, створювати нові засобами театального мистецтва.

Будь-яких казкових персонажів, художні образи дошкільнята якнайвиразніше демонструють у театралізованій діяльності за допомогою слова. Саме тому театралізована діяльність відіграє важливу роль у мовленнєвому розвитку дітей, оскільки дає дітям змогу вільно і творчо виражати себе. У казкових та художніх образах діти зазвичай демонструють різноманітні мовленнєві форми. Таке спілкування сприяє розвитку не тільки зовнішньої комунікації, а й внутрішнього програмування мовлення, тобто формування здатності обмірковувати висловлювання перед їх озвученням [1, 55].

Процес мовленнєвої діяльності дітей включає кілька етапів: 1) орієнтування в ситуації спілкування; 2) внутрішнє програмування, або планування; 3) реалізацію мовленнєвого акту та 4) сформованість належного рівня оцінно-контрольних дій власних мовленнєвих висловлювань. Власне ці фази забезпечують структуру мовленнєвої діяльності та створюють умови для розвитку комунікативних навичок. Важливим є те, що театралізовані дії, з одного боку, допомагають дітям навчитися формулювати і структурувати свої думки, а з іншого, – сприяють соціальній адаптації, вчать виражати емоції та розуміти інших через спілкування.

Отже, театральну-мовленнєву діяльність містить значний потенціал для розвитку мовлення дошкільнят, адже через гру вони пізнають багатогранність мовленнєвих засобів та відпрацьовують навички спілкування у творчій формі, що є необхідним для становлення їхньої особистості.

Науковці (Л. Алексєєнко-Лемовська, Л. Артемова, В. Звєкова, І. Кондратець, О. Олійник, І. Підлипняк, О. Половіна та ін.) зауважують, що театральне мистецтво є одним із найефективніших способів розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку, а театральну-мовленнєву діяльність, зі свого боку, не лише збагачує й активізує дитяче мовлення, а й сприяє розвитку емоційної чутливості, початкових акторських навичок та елементів режисерської майстерності [1], [5], [10].

Як стверджує Л. Макаренко, ця діяльність зазвичай має імпровізаційний характер і постає як активний, творчий процес, що включає кілька послідовних етапів: продуктивний (створення або інтерпретація сюжетів); виконавчий (програвання сюжету) та оформлювальний (підготовка необхідної атрибутики тощо). Водночас важливою видається здатність дитини сприймати особливості сценічного мистецтва, що сприяє розвитку її креативності й естетичного сприймання [4, 6].

Дослідники вбачають унікальність театралізованої діяльності в тому, що дитина водночас вико-

нує дві ролі – не лише актора й учасника дійства, а й співтворця художнього образу, активно долучаючись до створення театрального простору [3, 52].

Художньо-мовленнєва діяльність увиразнює такі взаємопов'язані та взаємозумовлені складові, як літературно-, театральна-, музично-, образотворчо-мовленнєву. Аналогічно і театральна-мовленнєва діяльність за своєю природою є синкретичною та поєднує різні форми, методи та прийоми організації цієї діяльності.

Театр – найулюбленіше видовище дошкільнят, адже усе побачене у ньому залишає неабиякий слід у дитячій пам'яті: діти залюбки діляться своїми враженнями з однолітками й дорослими, висловлюють свої переживання, емоції та почуття. Зазначимо й те, що діти дошкільного віку цікавляться усіма видами мистецтва, сприймаючи їх як синкретичну творчу діяльність. Малята активно долучаються до різних видів дитячої творчої діяльності: захоплено малюють, ліплять, декламують, співають, танцюють, беруть участь в іграх-драматизаціях. Лише за наявності особливих творчих здібностей дитина може надавати перевагу якомусь одному з цих напрямів.

У цьому контексті дослідники В. Городиська, Т. Лісовська, І. Онишук, Г. Падалка, Н. Сиротич та ін. відстежили тісний взаємозв'язок *театрально-мовленнєвої та музичної діяльності*, підкреслюючи, що музика не лише стимулює розвиток творчих здібностей, а й допомагає дитині краще пізнати себе та світ, сприяючи її прагненню до самовираження. Саме захоплення музикою часто стає поштовхом до активної творчої самореалізації через спів, танець та інші форми музичної діяльності, які гармонійно поєднуються з театральним мистецтвом [7].

Упродовж слухання музики дитина активно фантазує, створює уявні образи, емоційно музикує, поступово навчаючись розпізнавати й відчувати основні засоби музичної виразності (ритм, тембр, динаміку, інтонацію), що, своєю чергою, дає змогу увиразнити характерні риси казкового персонажа, обраного для театралізації. Музичний супровід також виконує важливу функцію своєрідної “підказки”, що інтуїтивно орієнтує дитину (як, наприклад, передати політ пташки чи метелика, подув весняного вітру, танок квітів або навіть поведінку лісових мешканців тощо).

Окрім того, музика полегшує запам'ятовування літературного тексту, оскільки створює емоційне тло, яке підтримує змістову структуру твору. У деяких випадках вдало дібрана музична композиція може частково або повністю замінити вербальний компонент: її образність уможливує “прочитати” події, ситуації чи внутрішній стан персонажів, що розгортаються протягом театралізації [12].

Очевидно, що навчання мистецтва музики й танцю увиразнить для дітей усю повноту синкретичної природи театру, адже постановка будь-якого театралізованого дійства майже завжди супроводжується добром музичного твору та хореографічного задуму. Музика створює належний емоційний фон, задає ритм сценічним подіям, сприяє глибшому розкриттю образів персонажів, тоді як *хореографія* надає театральному дійству пластичної виразності, підсилює змістове навантаження рухів та жестів. Під час театралізації саме завдяки поєднанню музики, танцю та мовлення діти вчаться не лише виконувати ролі, а й передавати внутрішній світ героїв, емоційне тло ситуацій, що сприяє розвитку їх емоційного інтелекту, креативності та комунікативних навичок.

Як зазначає О. Мартиненко, особливо на шостому році життя у дітей наявні всі необхідні передумови для систематичних занять хореографією, адже в цьому віці активно розвиваються музичний слух, ритмічне чуття, координація рухів, пластичність та вміння узгоджувати рух із музичним супроводом. Такі заняття не лише позитивно впливають на фізичний розвиток, поставу, грацію, а й збагачують емоційно-чуттєвий досвід дитини, формують її естетичні уподобання та сприяють підвищенню зацікавлення різними формами виконавської діяльності – зокрема, участю в театралізованих іграх, вокально-хореографічних композиціях, інсценізаціях казок, літературних творів тощо [8].

Мистецтво танцю, сценічних рухів, будь-яка музична постановка тісно пов'язані зі *сценографією* – мистецтвом створення глядацького образу вистави за допомогою декорацій, костюмів, світла, постановної техніки. Засвоєння її елементів у дошкільному віці органічно інтегрується з *образотворчою діяльністю*, оскільки саме засоби живопису, графіки, композиції постають основою для формування в дітей уявлень про сценічний простір. Для старших дошкільнят це вже новий, дещо складніший, але водночас захоплюючий вид творчості – проєктування візуального образу вистави (сценографічної партитури), що передбачає створення декорацій, костюмів, масок, реквізиту та інших компонентів сценічного середовища [12].

Упродовж ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з основами сценографії доцільним видається використання нетрадиційних образотворчих технік, зокрема монотипії, графіті, малювання піском, друкування нитками або фольгою, колажування з природних матеріалів, крапкування, розбризкування фарби, пластилінографії, декупажу тощо [9, 36–51]. Зазначені техніки сприяють активізації творчої уяви дітей, формуванню естетичного сприймання, розвитку просторового мислення, а також навичок оперування кольором, формою і

фактурою, що, зі свого боку, забезпечує здатність візуалізувати художньо-сценічні образи.

Інтеграція перелічених видів образотворчої діяльності в театралізовану практику дошкільнят є ефективною на всіх етапах підготовки театральної постановки – від створення сценічного оформлення, виготовлення костюмів і реквізиту до осмислення та втілення художніх образів. Такий підхід сприяє формуванню елементів сценографічної компетентності та розширенню емоційно-образного досвіду дітей під час сприймання сценічного простору.

Очевидно, що постановка будь-якого театального дійства передбачає обов'язкове навчання дітей сценічного мовлення, чіткого й виразного “читання”, за допомогою якого дитина може передати свої відчуття, думки, емоції. Дослідження А. Богуш, Н. Водолаги, Н. Гавриш, Т. Котик, Л. Панкратової, Р. Черкашина засвідчують невичерпні можливості інтеграції *літературного та театального мистецтва*. Науковці суголосні в тому, що художні твори є чудовим початковим матеріалом для сценічного мистецтва, слова яких маленькі актори інтерпретують на сцені за допомогою власних почуттів, досвіду та уяви [3].

Протягом формування сценічного мовлення педагогові необхідно глибоко усвідомлювати змістово-естетичну природу художнього слова, а також поступово формувати у дітей дошкільного віку чутливість до його образності, інтонаційного забарвлення й емоційної виразності. Особливу увагу доцільно приділяти роботі над мовленнєвим відтворенням літературного тексту, що включає елементи логіко-інтонаційного аналізу, варіювання темпу, сили голосу, ритміки, емоційної насиченості тощо [11, 83]. Це уможливує вироблення у дітей початкових навичок художньої інтерпретації як поетичних, так і прозових творів (складових літературного мистецтва), що згодом стане основою для повноцінної театралізованої діяльності.

На думку науковців (із якою ми повністю погоджуємося), у театралізованій грі дитині недостатньо просто взяти на себе роль певного персонажа: зміст його дій буде реальним лише в тому разі, якщо вона зможе визначити й передати характер зображуваного персонажа. Цього можна досягти, лише точно й адекватно підібравши й використовуючи засоби образної виразності (вербальні і невербальні). Застосування останніх передбачає відповідну підготовку, вироблення вмінь користуватися ними, розуміти конкретний емоційний стан персонажа. Конкретна образність і видається основою театралізованих ігор [11].

Саме в театралізованих іграх, дитячому драматизуванню та постановках малята вправляються в самостійному пошуку і застосуванні яскравих мовленнєво-виражальних засобів. Перегнілюючись у

персонажів художніх творів, діти не лише виявляють креативність і здатність до самовираження, а й глибше осмислюють моральні поняття “добро” і “зло”. Емоційне проживання ролей сприяє формуванню особистісного ставлення до цих цінностей, що, своєю чергою, позитивно впливає на розвиток соціальних моделей поведінки. Як правило, дошкільники схильні відтворювати поведінку літературних героїв, наслідуючи їхні вчинки та риси характеру [1, 52–53].

Уміння дітей ідентифікувати себе з персонажами уможливує позитивний вплив на їх розвиток саме засобами театралізованої діяльності, під час якої дошкільнята використовують асоціації з героями, навчаються моделювати різноманітні життєві ситуації, долати труднощі. Відтак дитина стає більш упевненою, відкритою, не боїться запропонувати інший шлях розв'язання якоїсь проблеми; розмірковує, узагальнює, відстоює свою думку, особисту позицію; порівнює й аналізує; розвиває уяву й фантазію; удосконалює навички діалогічного й монологічного мовлення.

Як засвідчує практика, у низці сучасних закладів дошкільної освіти ефективно функціонують *театральні гуртки*. Їх доцільність зумовлена передовсім статусом гри як провідного виду діяльності дітей у період дошкільня. У межах роботи театального гуртка проводяться ігри-драматизації, підготовка й інсценізація різноманітних художніх творів, вправи з розвитку вербальної і невербальної виразності, майстер-класи з мистецтва ляльководіння (наприклад, “Оживи маріонетку”, “Пластичні медитації”, “Кольорові рукавички”, “Чарівні перетворення звичайнісіньких предметів”) тощо [10, 36–39].

Дослідниця І. Кондратець виокремлює кілька напрямів роботи театального гуртка (театральної майстерні):

– “*Дитяча академія уважного глядача*”: зорієнтована на формування у дітей основ глядацької культури: уміння налаштовуватися на перегляд вистави, виявляти емоційне ставлення до сценічної дії, розуміти її зміст, а також ознайомлюватися з різновидами театального мистецтва;

– *Студія “Маленький актор”*: спрямована на розвиток виконавської культури, що передбачає формування в дошкільнят початкових акторських умінь, зокрема здатності працювати над художнім образом та засобами його вираження;

– “*Театральні арабески*”: їх мета – ознайомлення дітей із театальною атмосферою, професіями, пов'язаними з театром, а також із культурою театального мистецтва різних народів світу;

– “*Театральний простір*”: націлений на створення сценічного середовища: виготовлення декорацій, реквізиту й інших необхідних атрибутів для втілення художніх задумів в інсценізаціях та етюдах [6, 9].

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що театральньо-мовленнєва діяльність – творча, синкретична за своєю природою діяльність, яка поєднує різні види мистецтва, уможлиблюючи дітям прояви їхньої творчої сутності шляхом виконання різноманітних завдань і театралізації художніх творів; спонукаючи до пошуку нових цікавих ідей, мотивуючи до створення власного художнього образу головного героя, увиразнюючи у звичних реаліях нові, цікаві, незвичайні аспекти, розвиваючи асоціативне мислення, творчу уяву дітей, збагачуючи їхній емоційно-чуттєвий досвід, а також сприяючи творчому мовленнєвому самовираженню. Як синтез елементів музики, танцю, пластики, мовлення та візуального мистецтва театралізована діяльність забезпечує високий рівень естетичного розвитку дошкільнят.

На нашу думку, ефективній організації театральньо-мовленнєвої діяльності старших дошкільнят сприятиме реалізація низки педагогічних умов, а саме:

1) пробудження пізнавального інтересу і стимулювання творчої активності дітей шляхом добору емоційно насиченого літературного матеріалу і створення позитивного емоційного фону під час занять;

2) залучення дошкільнят до активної театралізованої діяльності з урахуванням рівня їхньої художньо-мовленнєвої компетентності, що дає змогу глибше осмислювати сюжетну канву, мотиви поведінки персонажів, передавати характер героїв за допомогою вербальних та невербальних засобів;

3) інтеграція різних видів дитячої творчої діяльності (театральної, літературної, музичної, образотворчої, мовленнєво-ігрової), яка забезпечує комплексний підхід до розвитку виконавських навичок та сприяє формуванню цілісного художнього образу;

4) особиста зацікавленість педагога у театралізованій діяльності, його емоційна включеність, креативність та уміння мотивувати дітей, що підвищує якість взаємодії з вихованцями, створюючи атмосферу співтворчості та партнерства;

5) активна співпраця з батьками, яких залучають до створення костюмів, виготовлення атрибутів і оформлення розвивального театрального середовища у групі, а також задіюють у спільних театралізованих виставах, святах, інсценізаціях, що, зі свого боку, суттєво розширює культурно-виховний простір дитини та формує у неї ціннісне ставлення до мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєнко-Лемовська Л.В. Збагачення словника дітей старшого дошкільного віку в театральньо-ігровій діяльності : монографія. Київ : Слово, 2021. 184 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): нова редакція. Наказ МОН

України № 33 від 12.01.2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoi-osviti-v-ukrayini>

3. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Київ : Слово, 2006. 304 с.

4. Все про театр і дитячу театралізовану діяльність / уклад. Л. Макаренко. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с.

5. Звєскова В. Театралізована діяльність як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2020. № 2 (78). С. 417–421.

6. Кондратець І. Ознайомлення дошкільників із театральним мистецтвом. *Палітра педагога*. 2021. № 2. С. 3–9.

7. Лісовська Т. Інтеграція музичної та театралізованої діяльності в естетичному вихованні дітей. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Серія “Педагогіка. Психологія”. 2025. Вип. 7. С. 128–132.

8. Мартиненко О.В. Педагогічні умови формування хореографічних умінь дітей 5–6 років у дошкільних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08; Ін-т проблем виховання АПН України. Київ, 2005. 19 с.

9. Нетрадиційні техніки малювання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : навч.-метод. посіб. / Т.В. Журавко; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 125 с.

10. Олійник О.М. Театральньо-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Волошук В.О., 2017. 163 с.

11. Проць М., Скалич Л. Театральньо-ігрова діяльність дошкільнят як вид художньо-мовленнєвої діяльності. *Молодь і ринок*. 2014. № 8 (115). С. 80–84.

12. Сиротич Н.Б. Формування компетентності дітей дошкільного віку у сфері театральної освіти. *Стандарти дошкільної освіти: дискурс науки і практики* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 квітня 2014 р.). Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. С. 275–280.

REFERENCES

1. Aleksieienko-Lemovska, L.V. (2021). Zbahachennia slovyka ditei starshoho doshkilnoho viku v teatralno-ihrovii diialnosti : monohrafiia [Enrichment of the vocabulary of senior preschool children in theatrical and game activity : monograph]. Kyiv, 184 p. [in Ukrainian].
2. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity): nova redaktsiia [Basic component of preschool education (State standard of preschool education): new edition]. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 33 dated 01/12/2021. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoi-osviti-v-ukrayini> [in Ukrainian].
3. Bohush, A., Havrysh, N. & Kotyk, T. (2006). Metodyka orhanizatsii khudozhno-movlennievoi diialnosti ditei u doshkilnykh navchalnykh zakladakh [Methodology for organizing children's artistic and speech activity in preschool educational institutions]. Kyiv, 304 p. [in Ukrainian].
4. Vse pro teatr i dytiachu teatralizovanu diialnist [Everything about theater and children's theatrical activities]. (Ed.). L. Makarenko. Kyiv, 2008. 128 p. [in Ukrainian].
5. Zviekova, V. (2020). Teatralizovana diialnist yak zasib rozvytku tvorchykh zdibnostei ditei doshkilnoho viku [Theatrical activity as a means of developing creative abilities in preschool children]. *Young scientist*. No. 2 (78). pp. 417–421. [in Ukrainian].
6. Kondratets, I. (2021). Oznaiomlennia doshkilnykiv iz teatralnym mystetstvom [Introducing preschool children to

ІНТЕГРОВАНА ДИДАКТИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

theatrical art]. *The teacher's palette*. No. 2. pp. 3–9. [in Ukrainian].

7. Lisovska, T. (2025). Intehratsiia muzychnoi ta teatralizovanoi diialnosti v estetichnomu vykhovanni ditei [Integration of musical and theatrical activities in the aesthetic education of children]. *Scientific bulletin of the Vinnytsia Academy of Continuing Education. Series "Pedagogy. Psychology"*. Vol. 7. pp. 128–132. [in Ukrainian].

8. Martynenko, O.V. (2005). Pedahohichni umovy formuvannia khoreorafichnykh umin ditei 5–6 rokiv u doshkilnykh zakladakh [Pedagogical conditions for the formation of choreographic skills in children aged 5–6 in preschool institutions]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, 19 p. [in Ukrainian].

9. Netradytsiini tekhniky maliuвання ditei doshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku : navch.-metod. posib. [Non-traditional drawing techniques for preschool and junior school age children : a practical guide]. T.V. Zhuravko; Uman, 2020. 125 p. [in Ukrainian].

10. Oliinyk, O.M. (2017). Teatralno-ihrova diialnist v umovakh doshkilnoho navchalnoho zakladu : navch.-metod. posib. [Theatrical and play activities in a preschool educational institution : a practical guide]. Kamianets-Podilskyi, 163 p. [in Ukrainian].

11. Prots, M. & Skalych, L. (2014). Teatralno-ihrova diialnist doshkilniat yak vyd khudozhno-movlennievoi diialnosti [Theatrical and play activity of preschoolers as a type of artistic and speech activity]. *Youth & market*, No. 8 (115). pp. 80–84. [in Ukrainian].

12. Syrotych, N.B. (2014). Formuvannia kompetentnosti ditei doshkilnoho viku u sferi teatralnoi osvity [Developing competence in preschool children in the field of theatrical education]. *Standarty doshkilnoi osvity: dyskurs nauky i praktyky* : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 11 kvitnia 2014 r.). – *Standards of preschool education: discourse of science and practice*: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference (Kyiv, April 11, 2014). Kyiv, pp. 275–280. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.10.2025

УДК 378.147:33-057.177

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.345342>

Леонід Оршанський, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9197-2953>

Володимир Стрілецький, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності А5 "Професійна освіта (за спеціалізаціями)"
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-4758-1906>

ІНТЕГРОВАНА ДИДАКТИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті теоретично обґрунтовано підходи до формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів у процесі фахової підготовки в коледжах економічного профілю. Визначено сутність поняття "інформаційна компетентність майбутнього менеджера" як інтегрованої якості особистості, що поєднує здатність ефективно працювати з інформацією, приймати управлінські рішення на її основі, забезпечувати інформаційну безпеку та використовувати сучасні цифрові інструменти для організації професійної діяльності. Теоретично розроблено концепцію інтегрованої дидактичної моделі формування інформаційної компетентності засобами інтерактивних технологій, що розглядається як цілісна система взаємопов'язаних компонентів: цільового, змістового, процесуального, технологічного, оціночно-результативного. Обґрунтовано, що основними засадами моделі є системність, інтегрованість, контекстність, професійна спрямованість, рефлексивність і самооцінка.

У межах моделі інтерактивні технології (кейс-метод, бізнес-ігри, навчальні симуляції, проектна діяльність на цифрових платформах) виступають ключовими засобами активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку навичок аналізу, пошуку, відбору та інтерпретації інформації в умовах наближених до реальної управлінської практики.

Результатом упровадження моделі є підвищення рівня інформаційної та управлінської компетентності студентів, розвиток критичного мислення, здатності до самостійного прийняття рішень і безперервного професійного саморозвитку. Отримані теоретичні положення мають практичне значення для оновлення освітніх програм, розроблення методичних рекомендацій і впровадження інтерактивних технологій у систему фахової передвищої освіти економічного профілю.

Ключові слова: інформаційна компетентність; майбутній менеджер; інтерактивні технології; фахова передвища освіта; інтегрована дидактична модель; цифрове навчання.

Лит. 10.